

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วแต่ปัญหาที่ตามมา คือ ความขัดแย้งในสังคมจากการเลื่อมล้ำของรายได้ การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การโยกย้ายถิ่นฐานของแรงงานเข้ามากระจุกอยู่เฉพาะพื้นที่ในเขตเมืองและชุมชนด้านอุตสาหกรรม ภายหลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 จึงได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาใหม่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Approach) ซึ่งมี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" (People Centered) และมีคุณภาพเป็นเงื่อนไขของความยั่งยืน ซึ่งจุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่ทำให้เกิดคุณภาพทางด้านเศรษฐกิจให้มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้ ด้านสังคมให้มีระเบียบวิถีชีวิตของสังคมสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศน์ ดังนั้นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทั้ง 3 ด้าน เป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข (สพพันซ์ ชิดานนท์. 2549)

ณ สิ้นปี 2549 ภาคเหนือมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วจำนวน 14,579 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 19.50 ของทั้งประเทศ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม โดยอาศัยการจัดตั้งในลักษณะของสหกรณ์ออมทรัพย์หรือกลุ่มเครดิตยูเนียนแต่การจัดตั้งดังกล่าวต้องใช้เวลาในการสะสมเงินทุนของสมาชิกให้เพียงพอเพื่อรองรับความต้องการกู้ยืมของสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ ดังนั้น การให้เงินทุนประเดิมจำนวน 1 ล้านบาท จากภาครัฐในโครงการกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นการสร้างทางลัดให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถนำเงินที่ได้นำมาบริหารให้สมาชิกได้กู้ยืม เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่ แต่จากความเคยชินกับรูปแบบการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของภาครัฐในอดีต ทำให้ประชาชนที่เคยได้รับความ

ช่วยเหลือในรูปแบบเดิมมองว่าเงินประเดิมกองทุนหมู่บ้าน ที่มุ่งหวังให้เงินจำนวน 1 ล้านบาท เป็นทุนประเดิมให้ชุมชนสร้างดอกผลเพื่อขยายเงินทุนให้กับสมาชิกอื่นๆ ที่มีความจำเป็นต้อง กู้ยืมต่อไป (ศิริพร ศรีบุญรัตน์ และคณะ. 2550 : 3)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้กำหนด ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานราก” ให้มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดตั้ง “กองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เสมือนเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารประเทศใน รูปแบบหนึ่งของรัฐบาลที่ประชาชนให้สิทธิ์ในการบริหารงานอย่างอิสระ จึงนับว่าเป็นกองทุน หมุนเวียนที่น่าติดตามและควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากข้อดีที่เงิน งบประมาณส่งตรงถึงมือประชาชนโดยตรง มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณครอบคลุมทุกพื้นที่ ของประเทศ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประชาชนในการพัฒนา อาชีพ และสร้างรายได้ในชุมชนแล้ว กองทุนหมู่บ้านได้จัดตั้งมาแล้วสิบกว่าปี มีงบประมาณ ที่จัดสรรลงสู่หมู่บ้านและชุมชนจำนวนมาก ณ ปัจจุบัน กองทุนหมู่บ้านได้กระจายอยู่ทั่ว ประเทศ จำนวน 79,255 กองทุน มีเงินทุนหมุนเวียนรวมคิดเป็นร้อยละ 8.5 ของงบประมาณ รายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2558 และมีลักษณะการจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่เป้าหมาย ชัดเจน กองทุนหมู่บ้านจึงเป็นอีกกลไกหนึ่งหากรัฐบาลจะกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยการสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านที่มีความ เข้มแข็งให้สามารถขยายการลงทุนประกอบกิจการในภาคเกษตรหรือลงทุนหมู่บ้านที่มีความ เข้มแข็งให้สามารถขยายการลงทุนประกอบกิจการในภาคเกษตรหรือลงทุนสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน รวมถึงปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านที่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี (ศิริขวัญ วิเชียรเพลิส. 2558 : 3)

สำหรับตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ได้มีการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านจากรัฐบาล หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในปีแรกมีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 995 คน และเมื่อปี พ.ศ. 2558 มีสมาชิกรวมทั้งหมด 1,550 คน จากทั้ง 15 หมู่บ้าน (ทะเบียนกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล. 2558 : 9) จะเห็นว่าประชาชนมีความสนใจที่จะเข้ามา เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาลเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีแต่ยังไม่เคยมีการศึกษาหรือสำรวจจนเป็นที่ประจักษ์ถึงระดับความสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม แต่อย่างไร

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานในตำบลจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับผลสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ว่ามีส่วนร่วมระดับใด และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร รวมถึงข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ให้มีการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล อันจะนำไปสู่ความผาสุกของประชาชนและความเจริญของตำบลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยด้านความพร้อมของชุมชน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านการตรวจสอบและติดตามผล มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคให้ประชาชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 1,550 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าอุเทน. 2558 : 10)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจาก เพื่อเป็นตัวแทนประชากร จำนวน 300 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เปรียบเทียบของเครซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan. 1970 : 12)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยศึกษาแนวคิดสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544 : 16) ดังนี้

- 2.2.1 การกู้ยืมและการชำระหนี้
- 2.2.2 วินัยทางการเงิน
- 2.2.3 ภาวะผู้นำของผู้บริการกองทุนหมู่บ้าน
- 2.2.4 ความสามารถในการบริหารจัดการงานกองทุนหมู่บ้าน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม (วิริยพงษ์ เสือหาญ. 2550 : 78) ซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ความพร้อมของชุมชน การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการตรวจสอบและติดตามผล

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2544 : 16 ; 87) มี 4 ด้าน ได้แก่

3.2.1 การกู้ยืมและการชำระหนี้

3.2.2 วินัยทางการเงิน

3.2.3 ภาวะผู้นำของผู้บริการกองทุนหมู่บ้าน

3.2.4 ความสามารถในการบริหารจัดการงานกองทุนหมู่บ้าน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

5. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

ผลสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมายถึง การที่สมาชิกมีผลประกอบการของการดำเนินงานในรอบบัญชี 1 ปี ซึ่งแสดงในรูปของเงินกำไร/ขาดทุนในงบดุล ประจำปีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย

1. **การกู้ยืมและการชำระหนี้** หมายถึง การที่สมาชิกกองทุนที่ได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน และเมื่อครบกำหนดเวลาชำระหนี้คืน ต้องนำเงินมาคืนให้กับกองทุนหมู่บ้านตามกำหนด

2. **วินัยทางการเงิน** หมายถึง การที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้ยืมเงินต้องมีความซื่อสัตย์ มีวินัย ทางการเงิน การชำระหนี้คืนเงินกู้ของสมาชิกเมื่อครบกำหนดต้องชำระหนี้คืนได้

3. **ภาวะผู้นำของผู้บริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง** หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกทั้งกาย วาจา ในเรื่องของมีน้ำใจ การปฏิบัติงาน ที่สามารถชักจูง ผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจ ดำเนินการ ไปสู่จุดหมายที่ตนต้องการ โดยต้องร่วมมือกันปฏิบัติงานทั้งใน ฐานะผู้ร่วมงานและผู้ริเริ่มให้เกิดมีการวางแผน กำหนดเป้าหมายให้การปฏิบัติงานทุกอย่างประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

4. **ความสามารถในการบริหารจัดการงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง** หมายถึง การทำให้กองทุนมีผลประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนในเรื่องของการทำงาน การวางระบบทางการเงิน การชักนำผู้สนใจเข้าร่วมกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งเป็นการระบบทางการเงินเป็นอย่างดี

ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม หมายถึง ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ

1. **ความพร้อมของชุมชน** หมายถึง การดำเนินงานหมู่บ้านหรือกลุ่มคนที่มีความรัก ความสามัคคี ในร่วมมือร่วมใจกัน ในการร่วมกิจกรรมภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีปัญหาต่อการปฏิบัติงาน

2. **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน ได้ร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงานภายในหมู่บ้านในตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

3. **การบริหารจัดการ** หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ซึ่งอาศัยหลักการด้านต่าง ๆ ดังนี้ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การประสานงาน (Co-ordination) การอำนวยการ (Directing) การเสนอรายงาน (Reporting) และการจัดงบประมาณ (Budgeting) ของกองทุนหมู่บ้าน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ให้เข้ามาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

4. **การตรวจสอบและติดตามผล** หมายถึง การดำเนินงานของประชาชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีการติดตามโครงการโดยอาศัยเวทีชาวบ้าน ตรวจสอบการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ติดตามความคืบหน้าในการแก้ปัญหาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ได้สอบถามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดการกองทุนภายหลังได้มีการดำเนินการไประยะหนึ่ง และตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมายถึง การจัดตั้งกลุ่มในเรื่องของการเงินในการบริหารภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ประชาชนคัดเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่หรือจัดการกองทุนหมู่บ้านตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ประชาชนตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นผู้ที่พำนักอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่าหกเดือนและได้ยื่นขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน โดยที่จะต้องจ่ายเงินฝากสะสมทุกเดือนและต้องถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ผลการวิจัยที่ได้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการ และเป็นกรอบในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป